

14.10.2020

Eduskunnan talousvaliokunta
TaV@eduskunta.fi

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2021

Suomen Yrittäjät kiittää mahdollisuudesta lausua talousvaliokunnalle hallituksen esityksestä valtion talousarvioksi vuodelle 2021.

Taloudellinen tilanne

Kuluvana vuonna BKT supistuneen noin 4,5 -5,5 prosenttia. Kysyntäkomponenteista yksityinen kulutus, yksityiset investoinnit ja vienti alenevat. Julkiset investoinnit ja julkinen kulutus tukee lyhyellä aikavälillä taloudellista aktiviteettia, mutta velkaantumisen kustannuksella. Useimmissa kokonaistaloudellisissa ennusteissa vuodelle 2021 ennustetaan taloudellisen aktiivisuuden palautumista ja sen jälkeen kasvu konvergoituu potentiaalisen tuotannon tasolle ollen noin 1,5 prosentin tietämissä.

Tähän ennustekuvaan liittyy kuitenkin alasuuntaisia riskejä johtuen esimerkiksi epävarmuudesta koskien koronaviruksen etenemiseen ja rokotteen valmistumiseen sekä mahdollisiin hallinnon asettamiin rajoituksiin. On myös muistettava, että Suomen kansantalouden suorituskyky heikkeni jo ennen koronavirusta ja alla olevat rakenteelliset, kuten esim. väestön ikääntyminen ja työmarkkinoiden toimimattomuus, eivät tue tulevaa talouskasvua.

Työllisyysaste kääntyy alenevalle uralle ja valtiovarainministeriön ennusteen mukaan se olisi 71 prosenttia vuonna 2021. Työttömyysaste vastaa-vasti nousee hieman yli 8 prosenttiin. Samaan aikaan reaaliansiot nousevat selvästi kilpailijamaitamme nopeammin ja työn myös työn tuottavuus matala. Suomi menettää kilpailukykyä seuraavien vuosien aikana.

Kriisi on oiva osoitus siitä, kuinka tärkeää olisi pitää huolta julkisesta taloudesta. Kriisiin lähdettäessä julkinen talous ja varsinkin sen rakenteet olivat edellisten hallitusten jälkeen huonossa kunnossa ja siten shokin sietokyky oli heikko. Julkinen talous jää koronaviruksen jälkeen varsin heikkoon tilaan. Tämä johtuu siitä, että julkisen talouden, jo kauan tiedossa oleviin rakenteellisiin ongelmiin, ei ole pystytty puuttumaan. Julkisen talouden kestävyysvajeongelma on edelleen ratkaisematta ja nykyisen hallituksen talouspoliittinen linja ei sitä edes pyri ratkaisemaan.

Julkinen velka suhteessa bruttokansantuotteeseen tulee nousemaan vuosikymmenen puoliväliin mennessä yli 75 prosenttiin. Velkaa vähättelevä argumentointi ei useinkaan ota huomioon, että huolimatta matalasta korkotasosta aktiivisten velanhoitajien määrä vähenee merkittävästi seuraavien vuosien aikana.

Talousarvioesitys

Hallituksen vuoden 2021 budjettiehdotuksessa määrärahoiksi ehdotetaan 64,2 mrd. euroa ja hintataso huomioon ottaen määrärahat kasvavat n. 10 % vuoden 2020 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Tuloiksi ilman nettolainottoa arvioidaan 53,4 mrd. euroa. Talousarvioesitys on siten 10,8 miljardia euroa alijäämäinen. Alijäämä tullaan kattamaan lisävelanotolla.

SARS-Cov-2 viruksen aiheuttaman koronaviruspandemian seuraukset taloudelle olivat ennakoimattomat ja hallituksen tekemät toimenpiteet haittojen vähentämiseksi ovat olleet osittain perusteltuja. Julkisten menojen kasvattaminen laajalla rintamalla ei kuitenkaan ole elvyttävää finanssipolitiikkaa. Osalla menolisäyksistä ei ole vaikutusta avoimen sektorin työllisyyteen ja talouden toimeliaisuuteen.

Julkisen talouden menot ovat jo monta vuotta ylittäneet tulot ja velkasuhteen arvioidaan nousevan 73 prosenttiin vuoden 2021 loppuun mennessä. Julkisen talouden tilanteen kipukohta ei ole pelkästään nopea velkaantuminen, vaan myös merkittävät takausvastuut. Tämän lisäksi demografinen rakenne luo omat haasteensa. Väestöllinen huoltosuhde heikkenee nopeasti. Ikääntymisen seurauksena, jos rakenteita ei pystytä muuttamaan, menot tulevat myös tulevaisuudessa kasvamaan tuloja nopeammin.

Valtiovarainministeriön tuore kestävyysvaje-arvion on 10mrd euroa ollen noin 3,5 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen. Huolimatta akuutista kriisistä finanssipolitiikan linjan johtolankana tulisi olla kestävyysvajeen umpeen kurominen. Nykyinen, liikaa suhdannetilanteeseen painottuva, finanssipolitiikan linja ei ole vastuullista pitkällä aikavälillä.

On selvää, että hallitusohjelman keskeiset talouspolitiikan tavoitteet eivät tule toteutumaan. Hallituksen kestävyystiekartan mukaan keskeiset keinot julkisen talouden vahvistamiseksi ovat työllisyyden lisääminen ja työttömyyden vähentäminen, talouskasvun edellytysten vahvistaminen, julkisen hallinnon tuottavuuden vahvistaminen ja sekä kustannustehokkuutta lisäävät toimet ja sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus. Kaikki edellä mainitut kohdat edellyttävät merkittäviä rakenteellisia uudistuksia, jotta niillä olisi vaikutusta julkisen talouden, ja laajemmin koko kansantalouden talouden tilanteeseen. Hallitus ei ole kyennyt tekemään tarvittavia rakenteellisia

uudistuksia omien tavoitteidensa saavuttamiseksi. Ainoastaan SOTE-uudistuksen kohdalla on valmis esitys, mutta sen sisällöllinen anti ei ole tuottavuutta ja markkinoita kehittävä ja parantava.

Talousarvioesityksen suurin ongelma on tehokkaiden työllisyyskeinojen puuttuminen

Budjettiehdotuksessa ei ole lääkkeitä työmarkkinoiden tehokkuuden lisäämiseksi. Riittäviä työvoiman kysyntää ja tarjontaa lisääviä toimenpiteitä ei esitetä eikä myöskään kohtaanto-ongelman lievittämiseksi esitetä ratkaisuja. Tämä on valitettavaa, sillä korkea työllisyys ja alhainen työttömyys ovat itsessään tavoiteltavia asioita, koska ne vähentävät pitkäaikaista köyhyyttä ja syrjäytymistä. Budjettiehdotuksessa olevat työllistämistoimenpiteet eivät nettomääräisesti tule juurikaan työllisyyttä nostamaan.

Työllisyyden edistämiseksi tulisi tehdä rakenteellisia uudistuksia, jotka lisäävät työmarkkinavirtoja. Yksilön joutuessa työttömäksi on ensiarvoisen tärkeää, että virta työttömyydestä takaisin työlliseksi on mahdollisimman nopeaa. Sama pätee myös virtaan työvoiman ulkopuolelta takaisin työvoimaan. Ansiosidonnaisen työttömyysturvan porrastaminen ja lyhentäminen sekä sosiaaliturvajärjestelmän kannustavuuden parantaminen olisivat aidoisti työllisyyden edistämisen kannalta olennaisia uudistuksia. Työmarkkinoiden kohtaanto-ongelma tarvitsee myös rakenteellisia uudistuksia työmarkkinajärjestelmään. Toisinsopimisen kieltojen taustalla ei ole mitään rationaalisia työllisyyttä parantavia tekijöitä. Ne heikentävät suuren osan yritysten mahdollisuutta työllistää. On myös selvää, että paikallisen sopimisen lisääminen nostaisi työn kysyntää.

Suomen Yrittäjät

Mika Kuismanen
pääekonomisti